

Smiljanic Anikó:
HUNGARICA
A FIUMEI EGYETEMI KÖNYVTÁR ÁLLOMÁNYÁBAN,
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL
A „FLUMINENSIA HUNGARICA” BIBLIOGRÁFIÁRA

A RIJEKAI EGYETEMI KÖNYVTÁR

a Rijékában működő Egyetemi központ általános tudományi és központi könyvtár amely a rijekai egyetemi rendszer keretén belül működik és ezen kívül még nyolc egyetemet központosít. Az állományának legrégebbi részét még a valamikori Jezsuita kollégium (Collegium Soc. Iesu Fluminensin) és gimnáziumának könyvtára képezi. A kollégiumot a jezsuiták alapították 1627. év november 23-án mint követelményt a tudomány és oktatás gyümölcsei iránt, ez viszont az 1623-ban megalapított jezsuita iskolák egyik alapvető feltétele volt. A bölcsészet és teológia tanításának megnyitásával, melyet mint császári privillégiumot adományozott a rendnek II. Ferdinánd király 1633. július 31-én kibocsátott oklevelével. E kedvezmény alapján a jezsuita kollégium tanulói elnyerték mindazokat a polgári jogokat és előnyöket amiket már addig is élveztek a grazi, bécsi és más európai központok akadémiáinak és egyetemeinek tagjai. Így fektették le a mai fiumei Egyetemi központ alapját. A könyvtár állománya a Jezsuita kollégium keretében működött a 18-ik században gazdagodott az ajándékba kapott a fiuméi Benzoni és Marotti patricius családok könyvtárainak állományával.

A jezsuiták pedagógiai tanítása megszűnt amikor 1773-ban megszüntették rendjüket és a könyvtárak a gimnáziumnak maradt. 1782. évben ez a könyvtár nyilvános-gimnáziumi könyvtár lett. A gimnázium keretében megnyílt a Nautikai akadémia és így az 1822/23-ik tanévben a könyvtár is visszanyerte a magas iskolai jellegét. Az állomány egy kisebb része kivált amikor a horvát gimnázium átköltözött Szuszákra. A megmaradt állományt átszervezték - bővítették és 1892-ben megnyitották a nyilvánosság számára is mint „Biblioteca civica” – ennek keretében voltak azok a múzeumi gyűjtemények is amelyek az összes mai fiuméi múzeumok eredetét képezik. Az állományban megmaradtak igen nagy számban azok a könyvek és iskolai tankönyvek melyeket fiuméi írók és tanítók irtak és jellentettek meg, abban az időben amikor Fiumé történelmét a magyarok ittléte jellemezte és amely megmarad e város számára mint a külhoniak

kulturális vivmányainak bizonyítéka, akik nagy szeretettel éltek és alkottak itt ebben a városban. Abban az időben amikor a magas iskolák működése egy időre megszűnt a könyvtár csak mint polgári könyvtár működött és a magas iskolai mivoltját akkor nyerte újra vissza amikor 1947. október 15-én megnyitották a Magas teológiai iskolát. Az intézmény még 1840-től kapja rendszeresen a fiumében megjelentetett összes kiadvány „kötelező példány”-át, és 1948-ban elnyeri azt a jogot amellyel rendszeresen kapja a Horvátország egész területén megjelentetett kiadványok „kötelező példánya”-it és egyidejűleg új elnevezést is kap mint Tudományos könyvtár. 1967-től e könyvtárban megkezdődik a fiumei magas iskolai intézmények és intézetek „könyvek és folyóiratok központi katalógus”-ának kialakítása, valamint az állományának bővítése a nagy ipari létesítmények könyvtári állományaival és az emlék könyvtárak állományaival. Ebben a könyvtárban lel helyet és elhelyezést igen nagy számú könyvtári anyag mely olasz, német és magyar nyelven jelent meg, valamint az állomány bővül és gazdagodik a neves horvát tudósok könyvtárainak megvételével (így megemlíthetjük a Francev és Matičević könyvtárak állományait), továbbá nagyszámú donációkkal - ajándékozás révén (így említésre méltó az S. Mohorovičić könyvtárának anyaga). A magyar kiadványok egy része, mely ma állományunkak képezi, a könyvtárba mint, Magyarország részéről a volt Jugoszláviának kifizetett háborús elégtétel, került. 1979-től a könyvtár hozzátársult az fiumei Egyetemi központhoz, 1993-től pedig újra teljesjogú tagja lett. Mint „Egyetemi könyvtár Rijeka” megnevezés alatt 1995-től működik és a rijekai Egyetemi központ és Magasiskoláztatás rendszerének könyv-számitógépes tájékoztatási központja.

A KÖNYVTÁR ÁLLOMÁNY-át

mintegy 310.000 példányi könyv, 70.000 példány folyóirat és újság, 700 gramafonlemez, valamint 100 tekercs (többnyire a fiumei régi újságok) mikrofilmje alkotja. Az állomány legértékesebb gyűjteményei a „Biblioteca civica” (mintegy 37.000 példányi könyv és 21 inkunabula alkotja), az „Adriatica” (hongyűjtemény amit 14.000 példány könyv és 1.100 újság-cim kiadvány alkot), az „Orvosi diszertáció” gyűjteménye (amely 2.600 címből áll), a „Glagolitica” ami hozzákötődik az állandóra fellállított „Glagolitica” elnevezésű kiállításához, a „Grafika” gyűjtemény (ami levelezőlapok, fényképek, ex libisek és plakátokból és még másnemű

anyagból tevődik össze), valamint a „Zene” gyűjtemény egybekötve a zenét hallgató teremmel és a „Referens” gyűjtemény (amit mintegy 2.000 példányi könyv alkot). Az általános állomány magába foglalja a Horvátországban nyomtatott kiadványok „kötelező példány”-ait.

Az Egyetemi könyvtár azon kívül, hogy elsősorban működése keretében azok a használók segítségére irányul akik egyetemi tanulmányaikat folytatják, nyitva áll a lakosság széleskörű rétegeinek számára is valamint mindazok a kutatók és tudósok számára akik adatgyűjtés és kutatás révén a könyvtárunk állományát tudják hasznosítani. A könyvtár, a felsoroltakon kívül, rendelkezik még kb. 120.000 példány idegennyelvű kiadvánnyal is, amik jelenleg a tárolóhelyiségekben vannak, és csak most nyílt lehetőség arra, a megyei Tanács kultúrosztálya támogatása révén, hogy ez az anyag fell legyen nyitva és egy előre meghatározott, szétválogatás és rendszerezéssel egybekötött program keretén belül, feldolgozásra kerüljön. Ennek az állománynak egy része, amely magyar nyelven lett megjelentetve és itt a könyvtárunkban őrizték, ez kb. 10.000 példányt számlál, a közeljövőben teljes egészében fel lesz tárva és feldolgozva, aminek eredménye (főleg a kutatók számára) egy újonnan megformált gyűjtemény lesz, „Hungarica” elnevezés alatt.

RÖVID TÖRTÉNELMI ÁTTEKINTÉS

Ahhoz, hogy teljesen érthetővé váljon, az állományunkban lévő magyar nyelvű anyag feldolgozásának szüksége, érdemes egy rövid betekintést tenni Rijeka városának történelmi multjába. Ezt a látképet elég a 18-ik század második felétől figyelemmel követni amikor a város és környéke az osztrák és magyar érdekek összetűzésének színhelye. A város kompromisszumos státuszának állapota ami a 18-ik század végén fennállt, továbbra is folytatódik a francia megszállás (1809-1813.) és az Illyr tartomány kialakítása az un. „Szervi decretum” amit 1811. április 5-én hoztak nyilvánosságra) után is, amikor kialakítanak egy közigazgatási egységet „Magyar tenger mellék” megnevezés alatt ami magyar kormányzói irányítás alatt működik. Ezt az ilyen állapotot oszloposan megváltoztatta Jelačić Josip horvát bán amikor is közvetlenül az 1848-as magyar Szabadságharc kitörése után bevonult Fiuméba a horvát hadosztályaival. A horvát közigazgatás 1869-ig az Osztrák-Magyar vagyis a Horvát-Magyar megegyezésig tart, amikor Fiumé a jogi folyamatok egymásutáni leforgása következtében, mint un. „Fiumei cafrangocska”

Szt. István koronája alá esik és így magyar területté válik. A várost és környékét magyar kormányzó irányítja és ezen a területen a magyar jogszabályok a hatályosak de mint a „fiumei autonómia” jelképe alatt, amin keresztül igyekeznek elnyerni az „autonómia szellemének” irányuló és hodoló fiumei körök képviselőit. Ez az ilyen állapot, a horvát lakosság és az olaszpártiak kisebb – nagyobb ellenállása mellett, eltart egész 1918-ig, amikor is mindenki a magyarokon kívül nagyon szeretné már ezt megváltoztatni. Ez a leirt korszak úgy van megjelölve a város történelmi multjában mint egy erőteljes és gyors fejlődési korszak, így kiépítetik az ipari infrastruktúra, megépítik a kikötőt és a vasútvonalat, felépül sok gyár, megalakulnak a hajózási társaságok, és mindennek következtében a lakosság száma is tetemessen gyarapodik a kettős Monarchia ideözönlő munkalehetőséget keresők letelepedése folytán. Új iskolákat, kultúr és tudományos intézményeket nyitnak melyek közül a legjelentősebb a Császári és királyi tengerészeti akadémia (1866-ban nyillik) és amely egyben a osztrák-magyar katonaság legellitettebb tanképzője. Tudományos társaságokat alapítanak, önállósúl a könyvtár melynek állományát gazdagítják (1892-ik évben) és aminek keretében ekkor már léteznek a fent említett gyűjtemények. Fiumé nagyvárosi formát ölt, impozáns építményeivel úgymint a városi Nemzeti színház, nagyszámú iskoláknak épületével és a gyönyörű fiumei Kormányzói palotával – a magyar hatalom jelképével.

Fiumében több nyelven könyveket nyomtatnak, folyóiratokat és ujságokat jellentettek meg amik közül a legtöbb az olasz nyelvű kiadvány. Horvát nyelven is nyomtattnak könyveket és folyóiratokat, de ujságokat csak 1912-től és ezt mind annak érdekében, hogy megőrizték a város horvát mivoltát. Fiumében nagy számban jelennek meg magyar kiadványok is és igen nagy a Magyarországról ideérkező kiadványok száma is, amivel viszont a városnak, a nyilvános közintézményeken, az iskolákon és a hivatalos nyelven keresztül kívánnak, kozmopolita mivoltot varázsolni természetesen minnél láthatóbb magyar nyomatek mellett. A fiumei magyar nyelvű nyomtatványok valamint a Magyarországról ideérkezett nyomtatványok csak egy bizonyos része maradt fenn a városi könyvtár „Flumenesia” hongyűjteményében és ez köszönhető a fiumei és magyar tekintélyes személyiségek ajándékainak valamint mint a fennmaradt „kötelező példányok”-nak.

A „FLUMINENSIA HUNGARICA”

Elindulva attól az egyszerű tényezőtől, hogy megismeri saját városunk és honunk történelmét ennek kutatásakor nem kerüljük el az írásos okmányok feltárását, amiknek írott oldalai között leljük az értékes adatokat. Ezek az anyagok a könyvtárakban és a levéltárakban őrizték meg és a rijekai Egyetemi könyvtár így megkezdte a munkát a „Fluminensia Hungarica”-n – a könyvtárnak a „Biblioteca civica” – u.n.” régi” állományában lévő magyar könyvek vagy magyar vonatkozású könyvek bibliográfiájának kidolgozásával. A projektum, igazán 1996-ban kezdődött, a kezdeményező az Egyetemi könyvtár igazgatója volt Lokmer Juraj úr, de a tényleges kezdett 1997. áprilisában indult és ennek a bibliográfiának megírásával a rijekai Egyetemi könyvtár szeretett volna egy csekély adalékot nyújtani a fiumei és európai örökség tanulmányozásához, melyhez az adatok forrásait itt örzi. Ez a törekény és szétfoslásra, megsemmisülésre hajlamos anyag melyet összegyűjtöttek és megőriztek az elmúlt idők során, megmaradt zálogként, hogy elgondolkodjunk a szebb jelen és jövő felett, hogy ápoljuk és tovább fejlesszük a baráti Magyarországgal az együttműködést és a jó baráti kapcsolatokat és ezek egyben a legnyomatékosabb bizonyítékai az évszázados európai közösség tényleges létezésének. Ezek mind fontos tényzők abban, hogy jobban megismerjük Horvátország, Fiumé és közös történelmüket ami egyben az európai együttélés jövőének alapja.

Mint a projektum első lépése a megrendezett „Fluminensia Hungarica” kiállítás volt 1997. márciusában, amikor bemutatásra került a könyvtár „régii állományban” lévő magyar anyag egy külön kiválasztott része, ami egyben a kormányzói palota (amit Hauszmann Alajos tervei alapján építettek) - 100 éves évfordulójának kísérő mozzanata. A palota ma a „Horvát tengermellék tengerészeti és történelmi múzeuma”. A kiállítás egész katalógusát az Egyetemi könyvtár Rijeka - Inter-NET oldalain lehet megtekinteni, a könyvtárunkban a „Biblioteca civica” régi állományában lévő össz magyar vonatkozású anyag katalógizációját – amely computer feldolgozás mellett jelenleg még vár a nyomtatásban megjelentetett változatára, megtekinthetik és átlapozhatják az Inret-NET: <http://crolist.svkri.hr> katalógizációs programán.

A CROLIST

bibliográf computer adatbázis amit a Zágrábban lévő horvátországi Nemzeti és egyetemi könyvtár számára dolgoztak ki, elsősorban e könyvtár számára valamint a szélessebb körű horvátországi könyvtárak számára. A Crolist alapjába véve az UNILIB információs rendszer

nemzetközi softwares része. Az UNILIB viszont a technika utolsó vivmánya – teljesen integrált automata könyvtári rendszer. Ez a gyártmány rendszer 1992. februárjától működik és több mint száz könyvtárban van fellállítva Horvátország egész területén. A fiumei Egyetemi könyvtár ezt a programot 1996-óta használja munkájában. Az UNILIB elsősorban úgy van megszerkeztve, hogy fedjen minden egyes előirt UNIMARK szabvány-bejegyzést, indikátort, almezőt és azonositást ami az IFLA-UNIMARC kézikönyv előírásaiban van feltüntetve a bibliográf és authority adatbázisokra. (Az UNIMARC egyetemes, géppel olvasható katalogizáció, vagyis a bibliográf és authority adatbázisok cseréjének nemzetközi szabványa). A program rendszer használható mint egyetemes könyvtári rendszer minden fajta könyvtárra akik mint könyvtári adatbázist, adnak és nyújtanak – bibliográf és hierarchias szinten- megtartandó és átvehető könyvtári bejegyzéseket. Az UNILIB az ORACLE rendszer irányítható relációs adatbázisát használja és legtöbbit használt program. Az ORACLE UNILIB a C – programállási nyelvet használja. Az UNILIB adatbázis 100%-ban SQL vezényllés alatt működik – ami azt jelenti, hogy a végső használó, dolgozva ezen a rendszeren, nem kell hogy igénybe vegyen más programokat. Az ORACLE többnyelvű segédrtartó amely az UNILIB-nek segítséget nyújt a többnyelvű adatt tárolásában azzal, hogy a visszaszolgáltattott adatok viszont, ezen felül több helyi nyelven visszakaphatók. (Hogy az említettek érthetőbbé váljanak az ORACLE voltaképpen egyfajta számítógépes program segédeszköz fordítási lehetőséggel). Az UNILIB-et az ISO-2709 UNIMARC és az ISSN nemzetközileg cserélhető bejövő/kimenő szabvány üzeme. Az UNILIB server olyan változat amit az UNIX platformis támogat.

Hogy könnyebb legyen megérteni a CROLIST használatát vagy a bejegyzések kutatását, az adatoka áttekintését (ahogy az a képen is látható) alapszavak szerint, bibliográf bejegyzés vagy összetett bejegyzés konkluációjain keresztül végezzük. Ennek a keresésnek a széleskörű áttekintését lehet szükíteni a következő kritériumok szerint: bibliográf szint, tartalom, bejegyzési forma és kiadási év szerint. Abban az esetben ha a keresés szókulcs szerint történik választani lehet tovább: a nyelvet, könyvcimet, irót. A bemutatott ábrán a keresést az iró neve alapján végezzük: Jókai Mór ... A kilapozott és így összes bejegyzet mű közül tovább keresés alapján megkaphatjuk a keresett mű teljes leírását minden olyan szükséges adattal ami alapján a könyvet meg lehet találni a könyvtárban. Ezt a bibliográf idom bejegyzést más formájú bibliográf bejegyzésben is meg lehet kapni (leolvasni) -tagbejegyzés szerint – (ábra) – vagyis ahogy a MALADIN (Munka Aladin) program szerint a könyvtáros-katalogizátor ezt végzi. Az Aladin

katalogizációs program ami alapján végeztem a magyar anyag számítógépes bejegyzéseit rendelkezik azzal a lehetőséggel, hogy a már meglévő bejegyzéseket más könyvtári központból átveszi (vagyis adat-átvétel) – ezt viszont általában a központi zagrábi adatbázisból végezzük.

A „FLUMINENSIA HUNGARICA” ANYAG FELDOLGOZÁSA

Már az előbbieken megemlítettékben, a fiumei Egyetemi könyvtárban a zárt-régi un. „Biblioteca civica” állományában lévő magyar nyelvű és magyar vonatkozású anyag feldolgozása még 1997. áprilisában kezdődött és mint ilyen projektum ez év februárjában végződött. Most már a megformált teljes anyag kész és készen áll a nyomtatásra – amihez jelenleg anyagi támogatást keresünk. Természetesen köszönetet kell mondanuk a zágrábi Horvátországi nyitott alapítványnak (Soros alapítvány) valamint a Tengermelléki-fennsiki megye Társadalom-tevékenységi osztályának Rijekán akik ezt a projektumot finanszírozták. A „Fluminensia Hungarica” elkészült bibliográfiának még várnia kell egy ideig a nyomtatásra két okból - az egyik, hogy nincs elegendő anyagi támogatás a könyv megjelentetésére a másik viszont az, hogy szeretnénk elkészíteni a könyv II. részét is, hogy így egybefoglalva az összes, könyvtárunkban létező magyar anyagot, átnyujthassuk a szakemberek és olvasók számára.

Az említett anyag feldolgozása fázisokban történt és a munka kezdetén a már létező abécés – írói katalogust kellett átnézni. Az így átlapozott katalogus alapján a létező állományból kiválogattam az összes olyan könyvet ami számításba jöhetett a hungarica kialakítására-megformálására és a további számítógépes feldolgozásra. Az első terv alapján csak az írott könyv formára gondoltunk és ennek kiadására de a számítógépes katalogizáción keresztül egyidejűleg megkezdtük a régi állomány számítógépes feldolgozását is.

E feldolgozás következő lépése volt a könyvek kézbevétele, vagyis az anyagot kivettük a tárolóhelyről annak érdekében, hogy fénymásoljam a címlapokat és feldolgozáskor az adott példányról leolvassam mindazokat az adatokat amik szükségesek és fontosak egy bibliográf feljegyzéshez vagyis leolvastam azokat az adatokat amik nemzetközileg szabványozva vannak a könyvtári anyag feldolgozásakor. A következő segédkönyveket használtam munkámban: 1. Verona Éva: Szabályzott és kézikönyv az abécé katalogus kidolgozásához, 1. – 2. kötet, Zagreb 1986, 2. Willer Mirna: Az UNIMARC kézikönyve, Zagreb 1989, 3. Ábécés tárgy-meghatározó,

Rijeka 1987, 4. UDK szak katalogus, Rijeka 1986, valamint több szabályzat és kézikönyv amik mind segédkönyv és útmutatóul szolgált a különböző formájú bejegyzésekhez pl. a régi vagy szabványszerűtlen könyvek vagy kiadványok feldolgozásánál. Ilyen segédkönyveket adományozott az Országos Széchényi Könyvtár is – hogy segítsen munkámban és betekintést nyerjek a magyar könyvek itteni feldolgozásába.

Először a könyv(bibliográfia) szövegét keztem el írni, a könyvek bejegyzésének besorolásával a már megbeszélte és rögzített kritériumok alapján – vagyis mint kritérium maga a könyv tartalma határozta meg a besorolást. A kiadvány tartalma és formája meghatározásánál mint útmutató a fiuméi történelmi időszakok voltak az irányadók és így a kiadványok 5 történelmi korszakra osztódtak: I. időszak - (1603-tól) – 1790-ig, II. időszak 1791-től –1848-ig, III. időszak 1849-től – 1869-ig, IV. időszak 1870-től – 1919-ig és az V. időszak 1920-tól tovább vagyis a régi állományba utoljára beérkezett magyar kiadvány (ez 1943-ban jelent meg). A könyv három fejezetből áll: fiuméi kiadványok, magyar kiadványok és azok a magyar vonatkozású kiadványok (függően az írótól, címtől vagy tartalmilag Magyarországhoz fűződnek) amik más, idegen nyelven jelentek meg.

Mikor elkészült a könyvnek ez a része, megírtam a többi elkerülhetetlen kísérő anyagot amik szükségesek ahhoz, hogy minden rétegű olvasót kielégítsen, azt is akinek csak egyszerű tájékoztatásra van szüksége viszont azokat is akik e könyvet mint tudományos kutatás céljából veszik majd kézbe. Hogy ezek az elemek mind meglegyenek elkészült a történelmi bevezető szöveg, a bibliográfia útmutatója, az írók abécés felsorolása, az ismeretlen írók művei abécés – cím szerinti felsorolása, a kiadási helyek lefordított neve (városok új megnevezése), és esetleg ha még időközben kívánatos lesz másfajta összeírást mellékelni a könyv tartalmához, az utólag lesz majd megszerkezve a kiadvány megjelenése vagyis nyombdábaadása előtt.

Már a könyv szövegének szerkesztése ideje alatt meállapítást nyert az a szükséglet, hogy az írásos forma mellett az adott anyagot számítógépes katalogizációval is fell kell dolgozni vagyis, hogy ez a mi W.W.W. - Inter-NET oldalainkon olvasható legyen. Kihhasználva a már adott lehetőséget az ilyenfajta feldolgozásra, mivel akkor már könyvtárunkban működött a számítógépes katalogizáció, az eddig elkészült – kiválogatott anyagot gépileg is feldolgoztuk amit jelenleg leolvasható minden olyan könyvtári központban amely rendelkezik ilyen bekapcsolt hálózattal és ezt az anyagot leolvashatják és downloadorizhatják vagyis átvehetik a bejegyzéseket. A számítógépes katalogizációnál ugyanazokat a segéd útmutatókat vettem igénybe

amiket előzőleg felsoroltam, ezek tartalmazzák a minden fajta kiadványra vonatkozó nemzetközi szabályzatokat amik jelenleg is hatályba vannak.

Felsorolnék néhány adatot a (kiválogatot és katalogizált) anyag tartalmával kapcsolatban. Az összeállított anyag mintegy 1900 magyar nyelvű és magyar vonatkozású kiadványt számlál. Tartalmilag az anyag 40% jogi karakterű, kb. 35% szépirodalom, a fennmaradt anyag tudományos jellegű (történelmi kiadványok, technikai vivmányok leírásai, természettudomány, hajózás – nautika, iskolai tan és évkönyvek). Nyelv szempontjából az anyag 60% magyar nyelven adták ki, továbbá német, olasz, latin nyelven. Pár francia, angol és portugál nyelven kiadott könyv is van. A kiadványok között igen említésre méltók a különböző lexikonok, szótárak, statisztikai kiadványok amik nagyrészt gazdasággal, nautikával és oktatással foglalkoznak – ezek fiuméi vonatkozású adatok - 1880. és 1919. között. A térképészeti anyag annyiból érdekes, hogy ezek kizárólag hajózási térképek, valamint sok olyan iromány is fellbukkant ami összefügg a fiumei kikötő építésével, valamint nagy számban olyan anyag ami bemutatja Fiumé régi pompás épületeit és amire már rá is mutattam, abból az időből valók amikor is a magyarok itt voltak a városban és nagyrésztét ők építették fel.

Továbbá, sok kiadványban találtam ex libriseket (kézzel írott fejegyzéseket és dedikációkat) – amik egyben a katalogizációban is meglelhetők, valamint sok érdekes pecsétet is – különböző iskoláét ami arra utal, hogy a kiadvány példánya honnan került a „Biblioteca civica” fondba. Egynéhány ilyen pecsét másolatát láthatnak itt a bemutatott mellékleten. Ezek a pecsétek alapján valamint az ex librisek alapján relativan könnyen lehetett megállapítani a kiadvány eredetét és a könyvtárba kerülésének módját. Körülbelül 15 különböző pecsétet találtam – az alap BIBLIOTECA CIVICA – Fiume cimere – FIUME pecséten kívül (ez minden példányon megtalálható három különböző változatban), rátaláltam privát személyek pecsétjére is – ez azt jelenti, hogy a példány ajándékként került könyvtárunkba és többnyire ezt igazolják az ex librisek is. Létezik még egy azonosítási mód is – ezek a különböző (általában a könyv borítólap belső részén találhatóak) beragasztott címkék amiken vagy a nyomda vagy a könyvkereskedés vagy a tulajdonos neve-cime olvasható le. Az ismertetett jelzéseken kívül (amik mind fel lettek tüntetve a könyvbe és a számítógépes feldolgozáskor) több helyen találtam víznyomásos pecsétet, különböző városok, megyék, ország cimereit – Magyar királyság cimere és néhány családi cimere is ott látható a könyv címlapján. Ezek között egyet külön szertnék elmondani (sajnos nem tudom

bemutatni) de említésre méltó, a poszonyi parlament ülésének jegyzőkönyve – ami át van fűzve nemzeti színű szallaggal és pecsétviasszal leragasztva amin a Magyar királyi cimer látható.

A kiadványok különböző méretűek: a legkisebb 8,5 cm a legnagyobb egy megyei erdészeti térkép ami nagyobb mint 65 cm. A bekötések is különbözőek, van selyemmel bevont-fakötéses könyv, bőrkötéses könyv arany-ezüst diszítésekkel, mélynomással diszített kötés, és olyan könyv is található amin még féंबरakás is látható – ezek között a legszebb Mukácsy Mihály életrajza – aminek fedőlapján a berakás Munkácsi aranyozott arckép-domborműje. Ezen kívül igen említésre méltó a lekszikon kiadványok (Pallasz nagy lexikon, Révai lexikon, Világtörténelem, Tudományos felfedezések, és a többfajta igen diszes kiadású magyar írók és költők megjelentetett szorozatai).

Az budapesti Országos Széchényi Könyvtár munkatársai kérésére a katalogizáláskor a megjelölt helyre (tagolóba) elmaradhatatlanul beirtam a nyomda és sok esetben a könyvkötő megnevezését is, amire a magyar munkatársak megkértek. Ennek az adatnak a megjelölését azért kérte a könyvtár mert dolgozik egy másik projektumon – ez a magyar nyomdászat története. Az első látásra ez a csekély adat feltüntetése lényegtelen, de segédeszköznek szolgálhat a magyar kutatók számára. Szívből bevallom, hogy igen örülök annak, hogy ezzel a csekély adalékkal segítséget nyújthatok egy másik kutató munkában.

*EGY-KÉT SZÓ A MUNKA FOLYTATÁSÁRÓL,
VAGYIS A MÉG KÖNYVTÁRUNKBAN LÉVŐ
HUNGARICA FELDOLGOZÁSÁRÓL*

Ahogy már a bevezetőmben is említettem a könyvtárunkban létezik még kb. 120.000 olyan könyv és kiadvány ami eddig csak a pincében lévő (pontosabban három) tárolóhelyen van elhelyezve igen jó tárolási és megőrzési feltételek mellett. Ebben az évben megkezdtem ennek az anyagnak a feldolgozását vagyis az első fázisban a könyvek kiválogatását egy előre megbeszélte és meghatározott rendszer alapján. A kiadványokat először nyelvek szerint válogatom, figyelve a pecsétet – egy helyre öszpontosítom pl. egy iskola vagy intézmény volt könyvtári anyagát- (megemlítem csak a fiumei K.u.K. Marine Academie volt könyvtárának állományát) ezek egészében könyvtárunkba kerültek ajándék, donáció gyanánt 1947. és zárólag 1987. között. Ez a

nagyszámú anyag csak ideglenesen lett a pincei tárolóhelyekbe elhelyezve azzal, hogy most került rá a sor, hogy ezt az állományt is aktiváljuk vagyis rendeltetésének átadjuk. A projektum jelenleg kezdeti fázisában van és tulajdonképp ezzel kezdtem meg azt a projektumot melynek kidolgozását a Tengermelléki-fennsík megye Társadalom tevékenységi osztálya anyagilag támogat – vagyis a hungarica feldolgozása könyvtárunkban – ami a Fluminensiával (Fiumében nyomtatott és megjelentetett kiadványok)-kal, továbbá az idegen nyelvű - magyar vonatkozású kiadványok, vagyis mindaz ami számításba jöhet a Hungarica zárt állományának megformálásában. Eddig ennek a számottevő állománynak 2/3 lett szétválogatva amiből kb. 8.500 hungarica bukkant elő. Előreláthatólag a magyar vonatkozású anyag száma mintegy 10.000 példányt számlál majd (természetesen ezek között lesznek másodpéldányok is), és e fázis után következik majd a számítógépes feldolgozás. Mivel, ahogy már említettem is a computer programnak megvan az a lehetősége, hogy a bejegyzéseket átvegye – átmásolja a könyv II. részét ezen keresztül könnyebb lesz megszerkezteni. Ezzel a technika adott lehetőséggel elkerülhető az a lassú és nehéz munka amikor a bejegyzések besorolása következne egy kronológiai bibliográfia megszerkeztésekor. Érthető így, hogy a softwear minnél szélesebb körű fejlődésével és ennek adottságaival a katalogizációs lehetőségek is nagyobbak és sok segítséget nyújtanak főleg amikor egy ilyen, sok adatot igénylő bibliográfia készül, és ekkor a számítógépes technológia elkerülhetetlen segédeszköz.

ZÁROSZÓ

A rijekai Egyetemi könyvtár régi állományában (fondjában) lévő magyar könyvek feldolgozása valamint a létező hungarica további rendszerezésével, könyvtárunk és a megyei Tanács Társadalom tevékenységi osztálya azt a célt tűzte ki, hogy a hungarica egybevonása legyen az első, történelmi dokumentum amely a könyvtári olvasó igényeit kielégíti. A bibliográfia fajának meghatározásakor kihasználtuk az adott lehetőséget, Rijeka városának gazdag történelmi multját ismerve, hogy a város sokszor cserélte uralkodóit. Mint nagy kikői város, az európai kontinens tengeri legbenyúlóbb pontja mindig vonzotta az utazókat. E tényező miatt sokszor megszenvedte a megszállást, sok utazó látogatta meg, sok idevándorlót fogadott be, elfogadta a betelepülőket és mindig készen állt a változásokra. Minden egyes új jövevény magával hozta nemcsak az anyagi tulajdonát hanem saját mivoltát is és nemzeti kultúráját. A város mindig jó

szemmel nézte a véletlenül ideérkezett vagy szándékosan idevándorlókat. Minden egyes ember aki itt telepedett le meghagyta a városnak régi hagyományát, és gazdagította az Ő saját hagyományával, adva ezzel a városnak egy sajátos pecsétet. Ezért városunkat egyszerűen kozmopolitának nevezhetjük. Építészete egy külön mesét tudna mesélni, az embereket viszont tárt karral váró, kedves házigazdának írhatjuk le kiknek arcára mindig rá van írva: „ mindig nyitva állunk valami újat elfogadni”. Pont e miatt határoztuk el, hogy a hungarica anyag feldolgozásával adunk városunknak egy új, sok tényezővel alátámasztott művet, ami egyben zálog is az együttműködésre a horvát és a magyar nemzet között akik az elmúlt történelmi idők folyamán sokszor egymásra voltak utalva. Kivánságunk az, hogy ez a könyv megjelenjen ha lehet a közeljövőben és, legyen ez a két nemzet közös gazdagsága akik a múltban, sokszor igen nehéz körülmények között éltek és irták dicső történelmüket.

Reméljük, én személyesen is, munkatásraim és donátoraim is, hogy egy eggyüttes és egymást segédkező munkával egy ilyen vagy hasonló szakmai találkozó alkalmával lehetőségünk nyílik arra, hogy ezt a művet átnyujtsuk az olvasóknak és ez szolgáljon bizonyítéként, hogy e tájon élő két nép századokon át jó kapcsolata a jövőben is eredményesen folytatodjon.

Köszönöm mindannyiuknak kedves figyelmét akik érdeklődéssel követték az elmondottakat és bucsúzó azzal a reménnyel, hogy lesz alkalmunk a jövőben is találkozni.